

- **Κατηγορία κινδύνου στην Ελλάδα:** Τρωτό VU [A2bd]
■ **Κατηγορία κινδύνου διεθνής:** Τρωτό VU

Summary: The Basking shark is a pelagic, oceanodromous, cosmopolitan species. It is geographically distributed in the Atlantic and Pacific Oceans. This species has proved to be extremely vulnerable to depletion because of its life-history characteristics. The Basking shark is already listed on several international and regional natural resource agreements. Strict enforcement of existing protection is required. In the Mediterranean Sea the main threats to Basking sharks are from accidental catches. It has never been a targeted species in the Mediterranean Sea but it is vulnerable to entanglement in set nets and long lines or capture in trawls. In Greece it is considered as Vulnerable.

Εξάπλωση, πληθυσμιακά στοιχεία και τάσεις: Ο καρχαρίας προσκυνητής είναι κοσμοπολίτικο είδος, με ευρεία γεωγραφική εξάπλωση σε όλους τους ωκεανούς και της θάλασσες του κόσμου. Η παρουσία του σε παράκτιες περιοχές της Μεσογείου είναι γνωστή από παλαιά, αποτελεί δε το μεγαλύτερο καρχαρία στην περιοχή (Mancusi et al. 2005). Οι παλαιότερες καταγραφές του, σε βάση δεδομένων της Ιταλίας, αναφέρονται από το έτος 1765. Απαντάται σε όλη τη Μεσόγειο, συμπεριλαμβανομένων και των ελληνικών θαλασσών. Συλλήψεις του σε αλιευτικά εργαλεία έχουν καταγραφεί στο Ιόνιο και στο Αιγαίο, σε ανοιχτά νερά αλλά και σε κόλπους. Πρόκειται για είδος που πραγματοποιεί εκτεταμένες μεταναστεύσεις. Η επικρατούσα τάση των πληθυσμών δεν είναι γνωστή. Μπορεί η γεωγραφική του εξάπλωση να είναι ευρεία αλλά το είδος δεν χαρακτηρίζεται ως ιδιαίτερα άφθονο. Τα τελευταία 100 χρόνια υπάρχουν πάνω από 500 καταγραφές παρουσίας ή αλιείας ατόμων του στη Μεσόγειο. Οι περισσότερες από αυτές αφορούν περιοχές της δυτικής και κεντρικής Μεσόγειου (Αδριατική, Ιόνιο, Τυρρηνική θάλασσα κλπ) ενώ σπανιότερες είναι οι αναφορές στην ανατολική Μεσόγειο (Αιγαίο, Λεβαντίνη). Δεν υπάρχουν μέχρι σήμερα εκτιμήσεις για τον αριθμό των ατόμων που ζουν στη Μεσόγειο, διότι τα στοιχεία είναι ανεπαρκή. Το είδος αυτό έχει αποδειχτεί ότι είναι πολύ πιο ευάλωτο στην αλιευτική πίεση από ό,τι άλλα είδη καρχαριών. Οι λόγοι που συνηγορούν υπέρ αυτού είναι τα βιολογικά χαρακτηριστικά του, όπως ο αργός ρυθμός αύξησης, ο μεγάλος χρόνος ωρίμανσης, το μεγάλο διάστημα κυοφορίας, η χαμηλή γονιμότητα και, πιθανώς, ο μικρός αριθμός υπαρχόντων πληθυσμών. Αλιευτικά δεδομένα από άλλες περιοχές δείχνουν ταχεία μείωση τοπικών πληθυσμών, ύστερα από βραχυπρόθεσμη αλλά έντονη αλιευτική πίεση που ακολουθείται από πολύ αργή ή μηδενική πληθυσμιακή ανάκαμψη (Fowler 2005).

Οικολογία: Ο καρχαρίας προσκυνητής είναι ωκεανόδρομο, μεγαλόπρεπο είδος, που απαντάται τόσο σε ψυχρά όσο και σε εύκρατα-θερμά νερά. Αποτελεί το μεγαλύτερο καρχαρία στη Μεσόγειο και το δεύτερο σε μέγεθος παγκοσμίως μετά το φαλαινοκαρχαρία. Σύμφωνα με τις καταγραφές, το ολικό μήκος του φτάνει τα 12-15μ., ενώ το βάρος του τους 7 τόνους. Το χειμώνα βρίσκεται συνήθως σε βαθιά, κρύα νερά, ενώ το καλοκαίρι κολυμπά σε επιφανειακά νερά, κοντά στις ακτές, αναζητώντας τροφή. Κολυμπά με αργό ρυθμό, συνήθως σε ομάδες των 3 ή 4 ατόμων, ωστόσο έχουν καταγραφεί και μεγαλύτερες ομάδες, έως και 100 ατόμων. Η δίαιτά του περιλαμβάνει κωπήποδα, προνύμφες δεκαπόδων και αβγά ψαριών, τα οποία διηθεί από τη στήλη του νερού. Δεν έχει επιθετική συμπεριφορά. Είναι ωοζωτόκο είδος, με χαμηλή γονιμότητα και μεγάλη περίοδο κύπσης. Γεννά έως 6 μικρά, που το μήκος τους φτάνει το 1,5 μέτρο (Compagno 1984).

Απειλές: Στη Μεσόγειο και στις ελληνικές θαλασσες ο καρχαρίας προσκυνητής δεν αποτελεί αλίευμα-στόχο, ωστόσο κινδυνεύει από τις τυχαίες συλλήψεις του σε αλιευτικά εργαλεία (όπως στατικά ή συρόμενα δίχτυα, παραγάδια κλπ) και την παράνομη εκφόρτωση και εμπορία του. Μόνο κατά το πρώτο εξάμηνο του 2009 καταγράφηκαν 2 περιπτώσεις εκφορτώσεων μεγάλων ατόμων (με μήκος άνω των 7 μ. και βάρος 2,1 και 2,4 τόνων) στην ιχθυόσκαλα του Κερατσινίου (Μεγαλοφώνου αδημ. δεδομένα). Μια άλλη απειλή για τον καρχαρία προσκυνητή είναι η υποβάθμιση των παράκτιων περιοχών και η ρύπανση.

Μέτρα διατήρησης που υπάρχουν: Με κοινοτική νομοθεσία απαγορεύεται η αλιεία του από σκάφη των ευρωπαϊκών χωρών. Το είδος προστατεύεται σε κάποιες περιοχές, ενώ έχει απαγορευθεί το διεθνές εμπόριο του. Περιλαμβάνεται επίσης στα παραρτήματα I & II της Σύμβασης της Βόννης, στο παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης, στο παράρτημα II του Πρωτοκόλλου για τις Ειδικές Προστατευόμενες Περιοχές και τη Βιολογική Ποικιλότητα στη Μεσόγειο της Σύμβασης της Βαρκελώνης και στο παράρτημα II της Σύμβασης CITES.

Μέτρα διατήρησης που απαιτούνται: Σημαντικό ρόλο στην προστασία και διατήρηση του είδους μπορεί να πάξει η ενημέρωση των ψαράδων και των εμπόρων και η ευαισθητοποίηση των πολιτών για την ισχύουσα νομοθεσία και τα μέτρα προστασίας που αφορούν σε απειλούμενα είδη, όπως ο καρχαρίας προσκυνητής. Απαιτείται επίσης επιτήρηση και αυστηρή εφαρμογή των μέτρων προστασίας που προβλέπονται μέσα από τις διεθνείς συμβάσεις και την κοινοτική νομοθεσία. Μια από τις άμεσες προτεραιότητες πρέπει να είναι η ανάπτυξη της έρευνας για την καταγραφή του είδους στις ελληνικές θαλασσες και τη μελέτη των βιολογικών και πληθυσμιακών χαρακτηριστικών του, με στόχο την εκτίμηση της κατάστασης του πληθυσμού του.